

METODIKA K PRACOVNÍM LISTŮM

TÉMA:	Operace Barium
--------------	-----------------------

ANOTACE:

Prostřednictvím aktivit s pracovním listem se žáci seznámí s příběhem paraskupiny Barium a uvědomí si historické souvislosti událostí II. světové války s městem, ve kterém žijí.

ČASOVÁ DOTACE: cca 45 minut + zpětná vazba 10 minut (+ 20 minut výroba parašutisty)

CÍLOVÁ SKUPINA: 5. až 8. třída základní školy

II. STUPEŇ ZŠ	
VZDĚLÁVACÍ OBOR:	DĚJEPIS
TEMATICKÝ OKRUH:	MODERNÍ DOBA
I. STUPEŇ ZŠ	
VZDĚLÁVACÍ OBOR:	ČLOVĚK A JEHO SVĚT
TEMATICKÝ OKRUH:	MÍSTO, KDE ŽIJEME, LIDÉ A ČAS

AKTIVITA 1

Forma: diskuse, samostatná práce/skupinová práce

Časová dotace: 10 minut

Pomůcky: pracovní listy, psací potřeby, atlas Evropy/České republiky

Popis aktivy: Každý žák dostane své pracovní listy. Děti zkusí nejprve sami do pracovního listu doplnit, co si představí pod pojmy **Protektorát Čechy a Morava** a **Exilová vláda**. Učitel si může třídu rozdělit na skupiny. Společně si poté pojmy vysvětlí. Vyučující s žáky diskutuje o událostech druhé světové války a jejich významu pro naši vlast, naše město a nejbližší okolí.

Navrhovaná témata:

- Fašismus a nacismus v Evropě
- Mnichovská dohoda a Sudety
- Protektorát Čechy a Morava
- Říšský protektor
- Exilová vláda a odboj

Metodická poznámka: Vyučující může mít připraveny např. mapy Sudet a Protektorátu Čechy a Morava a další pomůcky.

DOPLŇUJÍCÍ INFORMACE

Protektorát Čechy a Morava

Protektorát Čechy a Morava byla část území Československa, okupovaná Němci od 16. března 1939 až do 9. května 1945. Vznikl po obsazení celého území německou armádou a vydáním Výnosu Adolfa Hitlera o zřízení Protektorátu Čechy a Morava.

O pohraniční oblasti (Sudety) přišlo Československo vlivem podepsání Mnichovské dohody již v roce 1938, čímž vznikla tzv. Druhá republika (oficiálně Česko-Slovenská republika). Vytvořením protektorátu však bylo toto malé území ještě více rozdrobeno, neboť Slovensko se dohodlo s Němci na vytvoření samostatného státu – Slovenského štátu.

Státním prezidentem v protektorátu byl Emil Hácha, který měl ale minimum pravomocí a protektorátní vláda byla na všech stupních podřízena německé okupační moci. Nejdůležitější osobou protektorátu Čechy a Morava byl říšský protektor. V září 1941 do této funkce nastoupil Reinhard Heydrich, jehož hlavním úkolem byla likvidace domácího českého odboje, který během roku 1941 zesílil.

Exilová vláda

„Prozatímní státní zřízení Československé republiky v emigraci“ byl oficiální název československé exilové vlády v Londýně v období existence Protektorátu Čechy a Morava a první Slovenské republiky během II. světové války. Ustanovil ho 9. července 1940 Československý národní výbor.

Tvořil ji prezident republiky (Edvard Beneš), **vláda a Státní rada**. Nejdůležitějším článkem prozatímního státního zřízení se stal prezident republiky. Vycházelo se z toho, že **Mnichovská dohoda je od počátku neplatná a že dr. Edvard Beneš (ústavně-právně) nikdy nepřestal být prezidentem**, neboť jeho abdikace po Mnichovu byla vynucena ze strany nacistického Německa.

Dalšími články prozatímního státního zřízení byly vláda a Státní rada, Státní rada v podstatě suplovala neexistenci československého parlamentu – Národního shromáždění. Plnila poradní a kontrolní funkce ve vztahu k prezidentu a vládě. Byla složena z exilových politiků, reprezentujících prvorepublikové státotvorné politické strany, kteří byli jmenováni prezidentem republiky na období 1 roku. Členy Státní rady mohli být i členové vlády, ovšem bez hlasovacího práva.

AKTIVITA 2

Forma: skupinová práce/samostatná práce

Časová dotace: 5 minut

Pomůcky: pracovní list, psací potřeby

Popis aktivity: Děti mají za úkol rozluštit šifrovaná příjmení členů skupiny Barium a doplnit je ke správným fotografiím.

(Správná odpověď: Josef Šandera; Josef Žižka; Tomáš Býček)

VÍŠ SAMA KOMBAJN EDUARD JE SUPER KÁRA

ŽRALOK INDICKÝ ŽVÝKÁ KOUSKY ANANASU.

OBVYKLE BÝVAJÍ OČI JENOM ZKALENÉ.

Metodická poznámka: Vyučující s žáky mohou vymyslet vlastní šifrované zprávy s využitím šifrovacích tabulek, Morseovy abecedy, číselných kódů apod.

AKTIVITA 3

Forma: samostatná práce/skupinová práce, následná diskuse

Časová dotace: 10 minut

Pomůcky: pracovní list, psací potřeby, mapa České republiky

Popis aktivity: Děti si samostatně nebo společně pročtou text o výsadku a činnosti skupiny Barium a pokusí se zorientovat ve slepé mapě východních Čech.

(Správná odpověď: Vysoká nad Labem ●; Holice ●; Hradec Králové ●; Rychnov n. K. ●; Žamberk ●)

AKTIVITA 4

Forma: samostatná práce/skupinová práce

Časová dotace: 15 minut

Pomůcky: pracovní list, psací potřeby

Popis aktivity: S pomocí textu u úkolu 3, děti doplní k datům na časové ose důležité události, které se odehrály během působení skupiny Barium, barevně pak na časové ose vyznačí dobu od seskoku skupiny po její zadržení.

AKTIVITA 5

Forma: samostatná práce/skupinová práce

Časová dotace: 5 minut

Pomůcky: pracovní list, psací potřeby, připojení k internetu

Popis aktivity: Děti mají za úkol vyhledat na internetu nebo v literatuře jména členů rodiny Žabkovi a doplnit je do pracovního listu.

(Správná odpověď: otec Rudolf Žabka; matka Božena Žabková; syn Ladislav Žabka)

Metodická poznámka: Pokud není k dispozici připojení k internetu, může si vyučující dopředu vytisknout např. novinové články, které o Bariu pojednávají (např. Žamberské listy č.5/2024).

ZPĚTNÁ VAZBA PO VYPRACOVÁNÍ ÚKOLŮ V PRACOVNÍCH LISTECH:

Forma: skupinová práce

Časová dotace: 10 minut

Popis aktivity: Žáci se posadí například do kruhu a postupně zodpovídají otázky:

- Co jsem se naučil nového?
- Co mě nejvíce zaujalo?
- Co už si budu pamatovat napořád?

ZDROJE

Fotografie:

Město Žamberk:

- *Prisahali republice; Osudy paraskupiny Barium a gen. Josefa Knopa; leták vydáný v roce 2014 u příležitosti 70. výročí seskoku paraskupiny Barium a 105. výročí narození Gen. Josefa Knopa; Text: Vladislav Severin; Fotografie VHA-VÚA Praha, Vladislav Severin, Rota Nazdar o. s.*
- Oficiální web města: <https://www.zamberk.cz>
 - <https://www.zamberk.cz/paraskupina-barium/d-10050>

Fotoarchiv Městského muzea Žamberk

Možné zdroje:

- oficiální web města: <https://www.zamberk.cz>
- <https://www.barium.cz/>
- některé zdroje volně ke stažení: volné zdroje <https://cs.wikipedia.org>
- Žamberské listy č.5/2024
- stálá expozice věnovaná paraskupině Barium v Památníku odboje Žamberk

PŘÍLOHY

- Příloha 1
Prisahali republice; Osudy paraskupiny Barium a gen. Josefa Knopa; leták vydáný v roce 2014 u příležitosti 70. výročí seskoku paraskupiny Barium a 105. výročí narození Gen. Josefa Knopa; Text: Vladislav Severin; Fotografie VHA-VÚA Praha, Vladislav Severin, Rota Nazdar o.s.

Generálmajor in memoriam Josef Knop

Josef Knop se narodil 30. 1. 1909 v Žamberku v Hluboké ulici. Po studiích a absolvování vojenské přesměrní služby byl přijat do Vojenské akademie v Hranicích na Moravě. V roce 1932 pak v hodnosti poručíka nastoupil ke svému prvnímu útvaru na Slovensko. Po okupaci ČSR v roce 1939 byl propuštěn z armády.

Po vypuknutí války odešel ilegálně 15. 2. 1940 do Francie, kde se shromažďovala a cvičila naše zahraniční armáda. Jako velitel 8. (kulometné) roty 2. praporu, se zúčastnil ústupových bojů a svým rozhodným a chladnokrevným jednáním uchránil životy mnoha svých vojáků.

Po pádu Francie se s dalšími čs. vojáky stal příslušníkem 1. čs. brigády ve Velké Británii. Postupně se stal velitelem čety, roty, velitelem Školy důstojníků v záloze.

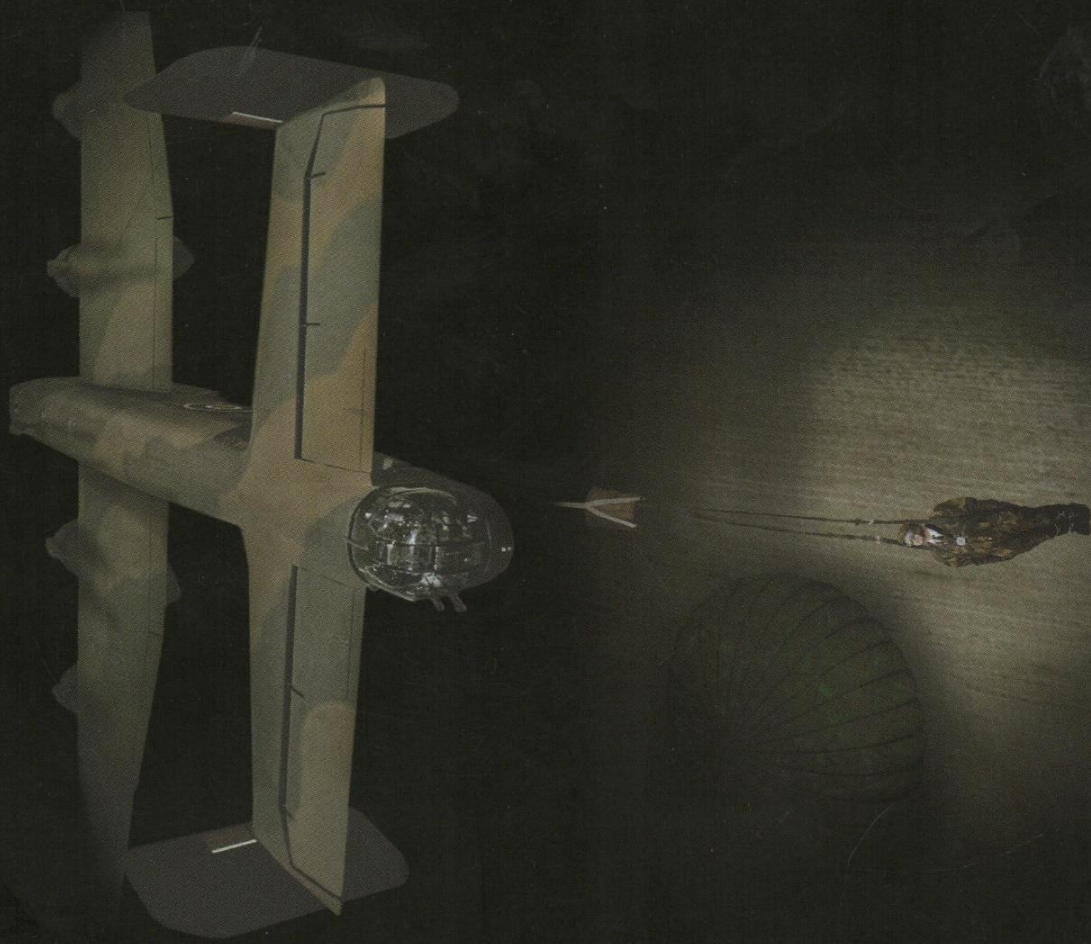
Absolvoval také několik speciálních kurzů britských SOE (Special Operation Executive). V září 1943 odjel s dalšími důstojníky k našemu vojsku v SSSR. Postupně vedl poddůstojnické školy, byl padákovým důstojníkem u 2. čs. paradesantní brigády, velitelem výcviku Oddílu ZÚ (v Jefremově), pro činnost a boj v týlu nepřítel.

Na to byl jmenován velitelem 2. praporu 1. čs. sam. brigády. S ním prodělal těžké boje na dukelském bojišti. Dokázal i odmítnout splnění rozkazu, kterým by poslal své vojáky na zbytečnou smrt. Právě jeho vojáci 6. října 1944 u Dukly jako první vstoupili na území své vlasti. Účastnil se dalších těžkých bojů. Stal se postupně zástupcem velitele 1. a 3. čs. sam. brigády. Koncem války byl v hodnosti majora přidělen k MNO v Košicích.

Po válce působil v hodnosti plukovníka na Velitelství 2. oblasti v Táboře. Narodila se mu dcera a chtěl být již s rodinou. Proto se nechal převelet domů, do Žamberka, na místo velitele pěšího praporu.

V roce 1949 se stal obětí známých komunistických procesů a byl odsouzen na doživotí. Roku 1962 byl propuštěn a směl vykonávat pouze podřadnou fyzickou práci. Na nedolčené nemoci z války a následky věznění zemřel ve věku pouhých 57 let dne 1. 4. 1966 v Ústí nad Orlicí. Čest jeho památce!

republice PŘÍSAHALI

Osudy paraskupiny Barium a gen. Josefa Knopa

Osudový příběh paraskupiny Barium

Skupina ve složení: npor. děl. Josef Šandera – velitel skupiny, čet. asp. Josef Žižka – radio-telegrafista a čet. Tomáš Býček – pomocník, vyslaná na území okupované vlasti a vybavená vysílačkou s krycím jménem MARTA, seskočila z letounu Halifax u obce Vysoká nad Labem v noci z 3. na 4. dubna 1944. Jejím úkolem bylo získávání a odesílání zpravodajských informací do Londýna a organizování příprav ozbrojeného povstání.

Prvotní zachycení bylo dramatickým okamžikem každé skupiny. Při neúspěchu to většinou znamenalo tragický konec. Po selhání několika záchytných adres v okolí Holic se rozdělili. Šanderovi s Býčkem se pak podařilo uchytknout na další adrese v Hradci Králové a Žižka se pěšky vydal na Rychnovsko, kde doufal ve využití osobních kontaktů z předválečné doby. S těmi se mu podařilo najít útočiště ve Slemenu.

Členové skupiny se opět sešli a mohli zahájit činnost, pro kterou zde byli vysazeni. A tak již 19. dubna 1944 z bytu Františka Lokajčka v Rychnově nad Kněžnou bylo úspěšně navázáno pomocí vysílačky MARTA spojení s londýnskou centrálou. Odtud Josef Žižka vysílal až do 12. června 1944, kdy se vysílačka z bezpečnostních důvodů přemístila na jedno z dalších míst. Do té doby radiotelegrafista hlavně přebýval u Rohlenových a Frošových. Zajišťoval také za Šanderou a Býčkem, kteří byli v Hradci Králové, a oni za ním.

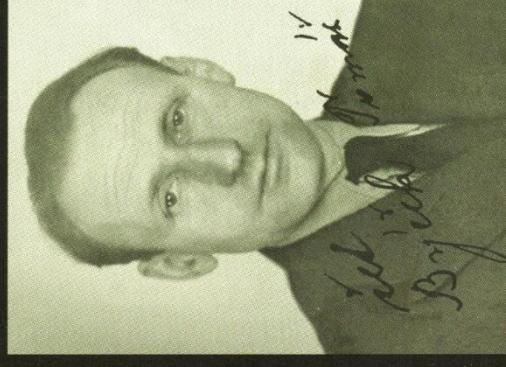
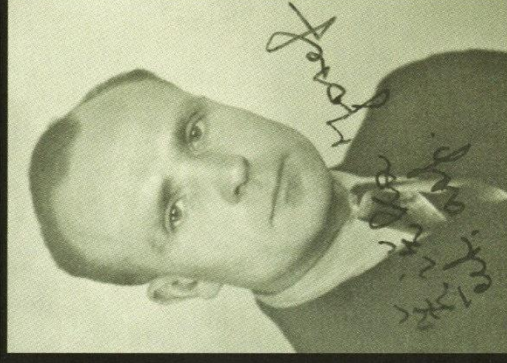
Organizační centrum BARIA bylo v Hradci Králové, kde členové skupiny využívali úkrytu u několika rodin. Hlavně pak v rodině Vachkových našel Josef Šandera nejen bezpečné zázemí pro svoji práci, ale přímo v osobě Václava Vachky, strojníka z železničního depa v Hradci Králové, člověka, který mu pomáhal nejen získávat zpravodajské informace a dodávat je vytvořeným systémem kurýrů k vysílání do Londýna, ale i aktivně spolupracoval při vytváření odbojové organizace a přípravě povstání.

Činnost skupiny se velmi úspěšně rozvíjela. Podchytili několik civilních odbojových organizací v regionu a také vojenskou Obranu národu. Oblast severovýchodních Čech se tak díky činnosti Josefa Šandery dostala pod jednotné, nově vytvořené vojenské velení a pro Němce se z důvodu připravovanému povstání stala velmi nebezpečnou.

Bohužel, v noci z 2. na 3. října 1944, jako výsledek činnosti konfidentů gestapa, začala v Hradci Králové velká zatýkácí akce proti parašutistům. Josefu Šanderovi („Velký Josef“), Josefu Žižkovi („Malý Josef“) a Tomáši Býčkovi se podařilo ze smyčky vyklouznout. Václav Vachek neunikl a byl při výslechu na hradeckém gestapu ubit k smrti.

Šandera se Žižkou byli členy ON z Rychnova nad Kněžnou postupně s vysílačkou přemístěni do nového útočiště. Byla to rodina Žabkova v Žamberku-Polsku, která je přijala. Stalo se tak 6. října 1944. Mezitím Tomáš Býček odjel na Turnovsko, kde chtěl najít pro skupinu nové útočiště. V důsledku dalších událostí se již nikdy s Velkým a Malým Josefem nesešel a válku přežil u partyzánů.

Činnost zbývajících dvou členů skupiny pokračovala neztěněnou silou. Byly vybírány další plochy pro shoz zbraní a shromažďovány zpravodajské informace pro odeslání vysílačkou. Gestapo po nich dál usilovně pátralo.

Opět zradou a činností konfidenta se podařilo najít jejich úkryt. 16. ledna 1945 v ranních hodinách obklíčila asi třicetičlenná skupina gestapáků dům Žabkových. Šandera se pro bezvýchodnost situace, střelil do hlavy. Žižku se jim podařilo zatkнуть živého, ale ten se hned 18. ledna v cele na Pankráci oběsil. Josef Šandera však při výstřelu nezemřel. Když to Němci zjistili, převezli jej do nemocnice v Hradci Králové, kde byl operován. Zemřel v nemocnici 9. března 1945, aniž cokoliv Němcům prozradil. Žabkovým se se šťastím podařilo válku přežít.

Činnost BARIA byla Londýnem velmi ceněna. Dosaženými výsledky patřila mezi nejúspěšnější paraskupiny, které k nám kdy byly z Velké Británie vyslány. Čest její památce!

VYDALO MĚSTO ŽAMBERK V ROCE 2014 u příležitosti

70. VÝROČÍ SESKOKU PARASKUPINY BARIUM A 105. VÝROČÍ NAROZENÍ GEN. JOSEFA KNOPA

Text: Vladislav Severín, Fotografie: VHA-VÚA Praha, Vladislav Severín, Rota Nazdar o. s.

Josef Šandera 14. 3. 1912 Náměšť nad Oslavou – 9. 3. 1945 Hradec Králové. Do své smrti zachraňoval spolupracovnice Baria.

Josef Žižka 10. 10. 1913 Vejprnice u Plzně – 18. 1. 1945 Praha. Němci jej chtěli využít ke zpravodajské rádiové hře. Volil raději čestnou smrt před zradou.

Tomáš Býček 10. 5. 1910 Holkovice – 28. 11. 1986 Londýn. Jako jediný válku přežil. Hned v roce 1948 před perzekucí ilegálně opustil vlast.

Generálmajor Josef Knop 30. 5. 1909 Žamberk – 1. 4. 1966. Jako voják čestně sloužil vlasti. Ztratil zdraví a po válce i svoji rodinu.

